

JOGGYAKORLAT.

A **judikatura kiemelkedő döntései.** A Kúria öt jogegységi döntvényéről kell mindenekelőtt megemlékeznünk. Nem érdektelen rámutatni arra, milyen erős tevékenységet fejtenek ki az utóbbi években a Kúria jogegységi tanácsai: az 1913-tól 1929. végéig terjedő időben hozott összesen 39 civiljogi tárgyú jogegységi döntvényvel szemben 1930-ban négy, 1931-ben öt, 1932-ben ugyancsak öt, 1933-ban nyolc, 1934. első felében pedig hét új döntvény keletkezett, amelyek valamennyien nagy szolgálatot tettek a jogbiztonság előmozdítása körül. A döntvények túlnyomó része nem alapvető kérdésekben határoz, hanem inkább olyan, látszólag részletkérdések megoldásával foglalkozik, amelyek gyakorisága és praktikus fontossága megkívánja a Kúria autoritativ döntését. Ezúttal azonban alapvető jellegű kérdés is került a jogegységi tanács elé: a 64. sz. jogegységi döntvény a *Kauf bricht Miete* jogelvét emelte döntvényerőre, kimondván, hogy az ingatlan vevője a telekkönyvbe be nem jegyzett haszonbérletet a törvényes felmondási idő megtartásával akkor is felmondhatja, ha a vételkor tudott a haszonbérletnek a vélteli szerződés megkötésén túl kiterjedő időtartamáról. A döntvény meghozatalát érdekes irodalmi vita előzte meg (*Beck Salamon* lapunk f. évi 275. oldalán, *Munkácsi és Teller* a Jogtudományi Közlöny f. évi 81., 90., 94. lapjain). A jogegységi tanács fenntartotta a jelenlegi jogunkban is uralkodónak tekintett szabályt, utalva arra, hogy a haszonbérletnek módjában áll a maga érdekeit telekkönyvi bejegyzéssel megvédeni. Ez alól a szabály alól, ugyancsak egyezően a jelenlegi gyakorlattal, csak akkor van kivétel, ha az ingatlan elidegenítése kifejezetten a haszonbérlet kijátszása végett történt. Az új vevőnek nem a telekkönyvből szerzett tudomása a haszonbérleti jogviszonyról, amely bizonyos fokig mindig megvan, a haszonbérleti jogviszony minden rendelkezésének ismeretéig azonban nem szükségképpen jut el, nem fosztja meg a tulajdonost az ő jogaitól. Az adott esetben azonban jogpolitikai indokok sem szólnak a tulajdonjog és a telekkönyvi intézmény fogalmából levezetett logikai következményektől való eltérés mellett.

A 65. sz. jogegységi döntvény megdönti azt az eddig sem korlátlanul fennállott tételt, mintha a *baleseti kártérítés* meghatározásánál mindenkor a balesetet szenvedettnek balesetkori jövedelme lenne az irányadó, hanem figyelembe venni rendeli a sérültet később *automatikus előlépés* foly-

tán megilletendő jövedelemszaporulatot is. A döntés teljesen igazságos. Helyesli az irodalom is. (Ifj. Nagy Dezső. *Kelemen Sándor és Beck Salamon* lapunk 266., 270. és 363. lapjain, *Szirmai Zsolt*, *Jogtudományi Közlöny* 85. old.)

*

A 66. sz. jogegységi döntvény kimondja, hogy az *autógarázs* — mint a döntvény mondja, gépkocsiszállás — tulajdonosát is megilleti a bér teljes összegére nézve, annak dacára, hogy abban egyéb szolgáltatások, pld. a tisztítás ellenértéke is bennfoglaltatik, a bérbeadó *törvényes zálogjoga*. A kérdés elméletileg az ú. n. vegyes szerződések *Almási* és *Lőw* által tárgyalt problémája volt, míg a jogegységi tanács elé terjesztett kérdést magát lapunkban *Beck* (350. old.), a *Jogtudományi Közlönyben* pedig *Marer* (115. old.) és *Schleiffer* (120. old.) beszéltek meg. A Kúria akként döntött, hogy a vegyes szerződésben túlnyomónak tekintett bérleti elemre megadott privilégiumot terjesztette ki a jogviszony egészére. Érdekes még az indokolásban a bérbeadó és fogadós törvényes zálogjogának elhatárolása és annak kimutatása, hogy az utóbbinak az 1924. XIII. t.-c.-ben szabályozott jogai miért nem alkalmazhatók a garázs tulajdonosára.

*

A 67. sz. jogegységi döntvény szerint a volt *urbéri birtokosok* közösen használt *erdejének* állagára nem lehet végrehajtást vezetni, vagy egyébként *jelzálogjogot szerezni* olyan követelés fejében, amely a volt urbéres erdőbirtokosok *közgyűlésének határozata* alapján felvett kölcsön vagy egyéb ügylet következtében állott elő. Az eldöntött kérdés csak látszatra urbéri természetű, valójában azonban a háttérben igen érdekes magánjogi kérdések állnak. A döntő szempont a határozat meghozatalánál az volt, hogy az erdőbirtokosság nem jogi személy, az erdőbirtokosok a maguk hányadára nézve tulajdonosok maradtak, a birtokosok közgyűlése pedig a többségi elv alapján nincsen jogosítva a hozzá nem járuló társak hányadait megterhelni. A Kúria szerint telekkönyvi akadály áll fenn, amelyet a telekkönyvi hatóság akkor is maga észlel, ha a perbírótság netán elrendelte volna a közös erdő állagára a végrehajtást.

*

A 68. sz. jogegységi döntvény a valorizációs törvény szempontjából megszűntnek tekint oly követelést, amely a hitelező kiskorúságának idején névértékben jogfenntartás nélkül kifizettetett és így arra csak a megszűnt követelések

átértékelésére fennálló szigorúbb szabályokat tekinti alkalmazandóknak. A döntvény szerint tehát a kiskorút ellenérték nélküli jogvesztéstől védő magánjogi szabályok nem terjednek oly messze, hogy a meg nem történt jogfenntartást is quasi suppleálják. A döntés egyező avval, amelyet az irodalom a kérdése feltételekor elfoglalt. (*Beck* Salamon lapunk 343. és *Fürst* László a Jogtudományi Közöny 113. oldalán.)

*

A font és dollárvalorizáció kérdésében a Kúria tovább halad előre a megkezdett helyes úton. A P. VII. 5957/1933. sz. ítélet a takarékpénztári igazgatóság tagjait a *dollár-takarékbetét lejáratkori egyenértékéért* tette felelőssé, mivel a betevő kárát csak ilyen módon kapja meg. Két döntés is van oly irányban, hogy ha a követelésnek *dollárban vagy fontban való megállapítása csak az értékállandóság célját szolgálta*, a hitelezőt megilleti az a pengőárfolyam, amellyel az illető külföldi pénznem a jogügylet létrejöttékor bírt. A Kúria arra helyezi a súlyt, hogy a felek az ügyletkötés idején még teljes értékkel bíró fontot vagy dollárt csak számolási érték, illetve értékmérő gyanánt vették fel a szerződésbe és szándékuk az volt, hogy a hitelező a neki járó ellenértéket minden körülmények között megkapja, őt a magyar pénz netáni értékcsökkenése esetén károsodás ne érje. Erre a szándékra a Kúria az eldöntött esetekben vagy a felek perbeli nyilatkozataiból, vagy abból vont következtetést, hogy az adós fizetéseit az idegen pénznem kikötése dacára is hazai pénzben teljesítette. A P. VII. 1014/1933. sz. ítélet ily meggondolás alapján utasítja el az adóst, aki a hitelező pénzintézettől váltói kiadását azon az alapon kérte, hogy pengőről fontra egyetértőleg átszámított tartozását a fizetéskori alacsonyabb kurzuson már teljesítette. A P. VII. 1440/1933. sz. ügyben búzadevalorizáció és dollárvalorizáció találkozik. Gépvételarat még az infláció idejében búzában szabtak meg a felek, majd elszámolnak, búzában szögeznek le az eredményt és átváltoztatják a búzartartozást dollártartozássá. Évekkel később a felek újból elszámolnak és adós elismeri azt, hogy meghatározott mennyiségű dollárokkal tartozik. A Kúria a felperes követelését a szerződés megkötésekor árfolyamon svájci frankra számította át és ugyancsak svájci frank értékben vette számba a fizetéseket is. A Kúria igen helyesen nem tulajdonított jelentőséget sem annak, hogy a felek utóbb maguk változtatták át a búzákövetelést dollárköveteléssé, sem pedig annak, hogy adós dollártartozást ismert el, mivel mindez nem változtat a felek azon szándékán, hogy az érték-

állandóságot biztosítsák és a felek intenciója nem arra irányult, hogy az adósok kötelezettségüknek értékingadozásnak alávetett búza vagy dollár szolgáltatásával tegyenek eleget. A P. VII. 6109/1933. sz. ítélet belföldiek között létrejött *balesetbiztosítási ügyletből* eredő és dollárban megszabott kártérítést az esedékesség napján jegyzett tőzsdei középárfolyam szerint számít át pengőre. "A Kúriának ezzel az egyöntetű gyakorlatával ellentétbe jut a budapesti kir. törvényszék mint felfolyamodási bíróság 21. Pf. 1666/1934. sz. végzése („Jogesetek a perenk. elj. köréből” III. 347. old.), amely helyt ad a kielégítési végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodásnak, mivel adós a dollár-váltó fizetésiárfolyamán eleget tett kötelezettségének, noha lejáratkori árfolyamon számítva még adós maradt volna. Ez a döntés nemcsak anyagi jogilag helytelen, mivel a Kúria állandó gyakorlatával jut ellentétbe, hanem az is kérdéses, módjában van-e a bíróságnak ezt a kérdést más-ként, mint végrehajtás megszüntetési per során vizsgálni.

*

Érdekesek a *dollár és fontvalorizáció kérdései telekkönyvi kihatásai* is. Számos döntés jött már létre oly értelemben, hogy aranydollárban vagy aranyfontban bejegyzett követelés teljes értékben sorozandó; záloglevél vagy kötvény kibocsátásának alapjául szolgáló kölcsönnél azonban bírói letétben kell tartani azt az összeget, amely a sorrendi tárgyalás napja előtt utoljára jegyzett középárfolyamot meghaladja, kivéve, ha a felosztásban az érdekeltek megegyeznek, úgy, amint ezt a 16.301/1933. M. E. sz. rend. előírja. (Pk. V. 534/1933., 5317/1933., 1752/1933., 260/1934., 578/1934.) A Kúria a kötvényfeltételek és a pengőtörvény indokolása alapján az aranydollárt 5.7176 pengővel, az aranyfontot pedig 27.825 pengővel veszi egyenlőnek. Figyelemreméltó a budapesti kir. törvényszék mint felfolyamodási bíróság gyakorlata is, amelyet *Medzihradszky* folyóirata alapján ismertetek; évfolyam és oldal szerint idézek. A 21. Pf. 12.212/1933. sz. végzés szerint elrendelhető a végrehajtás aranydollárban fennálló törlesztéses kölcsön erejéig, ha a végrehajtást szenvedő letételi kötelezettségének nem tett eleget (III. 240.). Helye van oly kérelemnek, amely valóságos dollárban — tehát nem aranydollárban — bekebelezett jelzálogjogot pengőjelzálogjoggá változtat át, de mivel a nem aranydollárban bekebelezett jelzálogjog, amennyiben annak átszámítására vonatkozólag a telekkönyvi bejegyzésben vagy a bejegyzés alapját képező okiratban más módozat megállapítva nincs, csak a sorrendi

tárgyalást megelőző napon jegyzett hivatalos árfolyamon való sorozást tesz lehetővé: a pengőjelzálogjoggá való átváltoztatásból eredő többlet csak az új és nem az eredeti rangsorban jegyezhető be (21. Pf. 2032/1934., III. 271.; 21. Pf. 2493/1934., u. o. 272.; 21. Pf. 2992/1934., u. o. 313.); ugyanígy van helye oly értelmű feljegyzésnek, hogy az először dollárra szóló bejegyzés aranydollár-jelzálogjoggá változzék át (21. Pf. 5068/1934., u. o. 314.). Ha a bejegyzés valóságos aranydollárra szól, a fent már említett 21. Pf. 2990/1934. sz. végzés szerint az aranypengőre való átváltoztatás nem sérti a közbülső hitelezők érdekeit és az az eredeti rangsorban eszközölhető. Ez a végzés nem minden esetben helyes és igaza van a Kúria Pk. V. 5934/1933. sz. végzésének, amely a 16.301/1933. M. E. sz. rendeletre tekintettel azt a különbséget állapítja meg az aranydollárjelzálogjog és pengőjelzálogjog között, hogy az utóbbi mindenkor teljes összegében való kifizetésre vezet, míg ha aranydollárra szól a jelzálogjog, a teljes összegben való sorozás dacára is letétben marad a sorozott összeg egy része, ha záloglevél vagy kötvény alapját képezi a jelzálogjog. Ezért a Kúria ily átváltoztatáshoz is megkívánja a későbbi jelzálogos hitelező hozzájárulását. Érdekes gyakorlatot fejtett ki a budapesti kir. törvényszék abban a kérdésben, vajjon dollárban vagy fontban bejegyzett jelzálogjogra a végrehajtási jog pengőben feljegyezhető-e. A kérdésre igenlő a válasz; az sem akadály a végrehajtási jog feljegyzésének, hogy a feljegyzés időpontjában a dollár vagy font értékének csökkenése folytán a jelzálogjog pillanatnyilag nem nyújt fedezetet a végrehajtást elrendelő végzésben megjelölt pénzüsszегre, mivel a sorrendi tárgyalásig az illető külföldi pénznemek árfolyama emelkedhetik és a 24.000/1929. I. M. sz. rend. 16. §. szempontjából csak a sorrendi tárgyalást megelőző nap árfolyama releváns, de nem a végrehajtási jog feljegyzésének napjáé. Amint látjuk, lehetséges, hogy a perbíróság valorizálta a bejegyzett követelést, viszont a jelzálogjog már nem nyújt elég fedezetet a valorizált követelés teljes egészének. A hitelező számára két expediens képzelhető. Az egyik az, hogy a végrehajtási jelzálogjog bejegyzését akként kéri, hogy az eredeti keretbe már bele nem férő összeg biztosítására a végrehajtási megkeresés rangsorában új jelzálogjog alapíttassék. Így történt ez a 21. Pf. 2600/1934. és 1547/1934. sz. végzések esetében. (III. 230. és 268.) A helyes megoldás az volna — amelyet a budapesti kir. törvényszék még csak némi ingadozással látszik elfogadni a III. 324. alatt közölt 21. Pf. 5201/1934. sz. végzésben, elvet azonban a már fentidézett 2600/1934.

sz. végzésben — hogy a bírói határozat ugyanoly módon megállapíthatja a telekkönyv szempontjából is kötelezően az átszámítási árfolyamot, mint a felek megállapodása, amelyet a bírói határozat voltaképpen pótol; nem sérelmes ez a hátrább álló hitelezőkre, akik a maguk jelzálogjogának szerzésekor az idegen pénznem bejegyzésekor árfolyamával számolhatnak.

*

A *kártérítési jog* körében két határozat kínálkozik a megemlítésre, amelyek mind a ketten méltányosságból állapítanak meg kártérítési kötelezettséget; a méltányosság a 84. sz. T.Ü.H. alapján — a vétkesség és az objektív felelősség mellett — egyre jelentősebb mértékben szerepel a kártérítési kötelezettség harmadik jogalapjaként. A P. I. 3608/1933. sz. ítélet marasztalja a várost az aszfaltburkolat járda melletti feldomborodott részében megbotló és sérüléseket szenvedő felperes javára, midőn az illetékes városi közeg vétkessége nem volt megállapítható. A P. I. 4783/1933. sz. ítélet az erdőgazdaságban, amely nem veszélyes üzem, balesetet szenvedett munkás jogutódjainak ítélte meg kártérítést azon az alapon, hogy a halálos baleset az uradalom érdekében végzett munka közben állott be és felpereseknek csekély értékű ingatlanukon kívül más vagyoniuk nincs, míg ezzel szemben az alperes nagyobb uradalom tulajdonosa. Egy másik érdekes döntés (P. I. 4330/1933.) avval a kérdéssel foglalkozik, mikor jár a munkaképességében csökkent károsultnak eszmei kártérítés. A Kúria az ehhez való igényt csak feltűnő eltorzulás, vagy a sérült érvényesülésének egész életére kiható lényeges megnehezülése esetére ismeri el és elutasítja a napszámos felperest, aki bal kezefejét vesztette el A. P. V. 5662/1933. sz. ítélet klasszikusan szép indokolással ítélte kártérítést a révvámjog tulajdonosának a kincstárral szemben azért, mert a rév felett épített vashíd a révvámjogot értéktelenné tette.

*

A P. VII. 3592/1933. sz. ítélet állandó gyakorlatként hivatkozik arra a jogelvre, hogy az *alkuszdij kereskedelmi ügyekben is mérsékelhető*. Ezt a mérséklést a 795. E. H. csak közpolgári esetben engedte meg és az ellentétben áll a K. T. 547. §-ával.

Bányajogositványt közvetítő alkusz díjazását a Kúria nem a bányában rejlő ásványi kincs, hanem a *bányabér alapulvételével* állapítja meg. (P. VII. 4640/1933.) A Kúria ehhez az eredményhez a perértékre vonatkozó szabályok analog alkalmazásával jutott.

*

Tulajdonjogfenntartás utólag nem lehetséges, csak a dolog átadásával egyidejűleg — mondja ki a P. VII. 5873/1932. sz. ítélet. Ugyanaz a gondolat, mint a 74. sz. döntvény ama rendelkezéséé, amely elidegenítési és terhelési tilalmat csak a tulajdonjog megszerzésével egyidejűleg enged bejegyezni.

Dr. Vági József.

A vevő jogai a késedelmes eladóval szemben. (K. T. 353—355. §§.) A kereskedelmi törvénynek idézett szakaszai sokat foglalkoztatták a jogalkalmazást. Az ú. n. „jus variandi”-ról, a vevő választási jogáról a teljesítés, elállás, és a nem teljesítés miatti kártérítés követelése között számos bírói, elvi élű döntés jött létre, sok ellentét merült fel a joggyakorlatban és az irodalomban. Mikor merítette ki a vevő „választási jog”-át, meddig térhet át egyik igényről a másikra, választás-e a teljesítés követelése stb.? Eszembe jut nagy Grosschmidünk egyik előadása alkalmából a gyakorlati jogászokra tett az a megjegyzése, hogy ezek a jogrendszerben sok helyen görcsöt, szabálytalanságot látnak ott, ahol csak a rendszer következetes alkalmazásáról van szó. Nézetem szerint a joggyakorlat nehézségei itt is abból erednek, hogy a K. T.-nek e szakaszait szinte elvágták az adóskésedelem és különösen az adásvételnél az eladó késedelmének magánjogi szabályaitól, másrészt az ügylet ú. n. „fixitás”-ának elveitől, melyeknek a K. T. szakaszai nem különleges szabályozásai, hanem rendszerbeli következményei. A „jus variandi” külön jogintézménnyé fejlesztésére és erre a külön műszóra semmi szükség nincs.

Ha az eladó késedelembe esik, a magánjogi adásvételnél a magánjognak az adóskésedelemre vonatkozó általános szabályai alkalmazandók. E szemle keretében a késedelemnek csak a vevő említett hármias igényére vonatkozó hatásával foglalkozunk. Ha kétoldalú szerződés esetében az egyik fél a szolgáltatással késedelembe esik, ennek csak az a következménye, hogy a másik fél a szerződés teljesítését és a késedelemből eredő kárának megtérítését követelheti. Magában a késedelem — az alább tárgyalandó fixitás esetét kivéve — még nem ad jogot a másik félnek sem az elállásra, sem a nem teljesítés miatti kártérítés követelésére. „Ha az egyik fél a szerződést egyáltalában nem, vagy nem a kikötött módon teljesíti, a másik félnek erre vonatkozó előzetes kikötés nélkül, nem a szerződés megszüntetéséhez, hanem csak ahhoz van joga, hogy annak pontos teljesítését és kártérítést követelhesse.” (K. 4018/1918.) Az elállás és a nem teljesítés miatti kártérítés követelésének joga nem magából a késedelemből következik, hanem hozzá kell járulnia ehhez annak a körülménynek is, hogy a késedelem következtében a másik félre nézve, a szolgáltatás hitelezőjére nézve, a szol-